Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MELCHIOR WATHELET IŠVADA,
pateikta 2014 m. lapkričio 20 d.[1]

Byla C-170/13

Huawei Technologies Co. Ltd
prieš
ZTE Corp.,
ZTE Deutschland GmbH

(Landgericht Düsseldorf (Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Konkurencija — SESV 102 straipsnis — Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi — Su standartizacijos organizacijos nustatytu standartu susieto patento savininko pareikštas ieškinys dėl patento pažeidimo — Įsipareigojimas suteikti licencijas tretiesiems asmenims FRAND sąlygomis (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory terms), t. y. sąžiningomis, teisingomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis“

I – Įžanga

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kurį 2013 m. balandžio 5 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateikė *Landgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo apygardos teismas, Vokietija), susijęs su SESV 102 straipsnio išaiškinimu.

2. Byloje nagrinėjamas klausimas dėl vadinamojo „su standartizacijos organizacijos nustatytu standartu susieto“ patento ir pirmą kartą Teisingumo Teismo prašoma išnagrinėti, ar su standartu susieto patento savininko pareikštas ieškinys dėl patento pažeidimo įmonei, gaminančiai produktus, kuriems taikomas šis standartas, yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi ir prireikus – kokiomis sąlygomis.

3. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Huawei Technologies Co. Ltd* (toliau – *Huawei*), telekomunikacijų sektoriuje veikiančios pasaulinio masto įmonės, įsteigtos Šendžene (Kinija), ir *ZTE Corp*., įsteigtos Šendžene, bei *ZTE Deutschland GmbH* (toliau – ZTE), įsteigtos Diuseldorfe (Vokietija), kurios taip pat priklauso pasaulinio masto įmonių grupei, veikiančiai tame pačiame sektoriuje, ginčą. Ieškiniu dėl patento pažeidimo *Huawei* prašo nutraukti patento pažeidimą, pateikti buhalterinės apskaitos duomenis, atšaukti gaminius ir nustatyti žalos atlyginimą.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

4. Ieškinys dėl patento pažeidimo susijęs su *Huawei*, t. y. registruotos patento savininkės, Europos patentu Nr. EP 2 090 050 B 1 (toliau – ginčijamas patentas). Vokietijos Federacinė Respublika yra viena iš susitariančiųjų valstybių narių, nurodytų šiame patente, kuris „susietas“ su standartu [2] *Long Term Evolution* (LTE), nustatytu Europos telekomunikacijų standartizacijos instituto (toliau – ETSI) [3], o tai reiškia, kad kiekvienas LTE standartą naudojantis asmuo privalomai įgyvendina patento techninę teoriją.

5. 2009 m. kovo 4 d. *Huawei* pranešė ETSI apie ginčijamą patentą ir kartu įsipareigojo suteikti licencijas tretiesiems asmenims sąžiningomis, teisingomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis (anglų k. *Fair, Reasonable and Non-discriminatory*) (toliau – FRAND sąlygos) [4].

6. Kadangi derybos dėl licencinės sutarties sudarymo FRAND sąlygomis „buvo nesėkmingos“ [5], *Huawei* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ZTE pareiškė ieškinį dėl patento pažeidimo ir reikalavo nutraukti veiksmus, pateikti buhalterinės apskaitos duomenis, atšaukti gaminius ir nustatyti žalos atlyginimą. Anot ZTE, šis ieškinys dėl veiksmų nutraukimo yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, nes ji pasirengusi derėtis dėl licencijos.

7. Kelių valstybių narių ir trečiųjų šalių teismuose buvo pareikšta daugybė ieškinių dėl su standartu susieto patento savininko, įsipareigojusio suteikti licencijas tretiesiems asmenims FRAND sąlygomis, elgesio. Tokia ne tik konkurencijos teise, bet ir civiline teise grindžiamų ieškinių gausa lėmė daugybę skirtingų teisinių sprendimų, todėl ir didelį netikrumą dėl su standartu susieto patento savininko ir įmonių, kurios taikydamos Europos standartizacijos organizacijos nustatytą standartą naudoja su standartu susieto patento techninę teoriją, tam tikrų veiksmų teisėtumo.

8. Atsižvelgdamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, šioje išvadoje apsiribosiu tik konkurencijos teisės, konkrečiai kalbant, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi klausimo nagrinėjimu.

9. Vis dėlto tai nereiškia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama problematika, kuri, mano nuomone, iš esmės kyla dėl FRAND sąlygų sąvokos ir turinio aiškumo stokos, negalėtų būti tinkamai, o gal net geriau, išspręsta remiantis kitomis teisės šakomis ar kitais mechanizmais nei konkurencijos teisė.

10. Šiuo klausimu pakanka pabrėžti, kad įsipareigojimas suteikti licenciją FRAND sąlygomis neprilygsta licencijai, išduotai FRAND sąlygomis, ir nesuteikia jokios informacijos apie FRAND sąlygas, dėl kurių iš esmės turi susitarti atitinkamos šalys.

11. Nors licencijos FRAND sąlygos susijusios tik su šalių ir prireikus civilines bylas nagrinėjančių ar arbitražo teismų kompetencija, manau, kad akivaizdu, jog aptariamų šalių geranoriškumo nebuvimo ar derybų nutraukimo grėsmės šioje srityje galėtų būti bent iš dalies išvengta ar ji sumažinta, jeigu standartizacijos organizacijos nustatytų derybų dėl licencijos suteikimo FRAND sąlygomis minimalius

2 — Pagal 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos, kuriuo iš dalies keičiamos Tarybos direktyvos 89/686/EEB ir 93/15/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/9/EB, 94/25/EB, 95/16/EB, 97/23/EB, 98/34/EB, 2004/22/EB, 2007/23/EB, 2009/23/EB ir 2009/105/EB ir panaikinamas Tarybos sprendimas 87/95/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1673/2006/EB (OL L 316, p. 12), 2 straipsnį „standartas“ apibrėžiamas kaip „pripažintos standartizacijos institucijos priimta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui skirta savanoriško taikymo techninė specifikacija <...>“. Vienas iš standartizacijos tikslų yra kuo didesnė galimybė taikyti standartą. Vis dėlto šią galimybę gali riboti intelektinės nuosavybės savininkų išimtinės teisės.

3 — ETSI yra viena iš Reglamento Nr. 1025/2012 I priede nurodytų Europos standartizacijos organizacijų, o *Huawei* ir ZTE yra jos narės. Vienas iš narėms taikomų dokumentų – „ETSI intelektinės nuosavybės politika“, kurio 14 straipsnyje nustatyta, kad šis dokumentas ETSI narėms yra privalomojo pobūdžio, o 15 straipsnio 6 dalyje apibrėžtas „su standartu susietas“ patentas. ETSI intelektinės nuosavybės politika įtraukta į ETSI procedūros reglamento 6 priedą. Taip pat žr. šios išvados 24 punktą.

4 — Žr. „ETSI intelektinės nuosavybės politikos“ 6 straipsnio 1 dalį. Taip pat žr. šios išvados 23 punktą.

5 — Žr. šios išvados 27 punktą.

reikalavimus ar gaires arba „gero elgesio taisykles“. Antraip su standartu susieto patento savininkai ar standartą taikančios ir su standartu susieto patento techninę teoriją naudojančios įmonės ieškinius dėl veiksmų nutraukimo ir su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi susijusias taisykles, kurie turėtų būti paskutinė priemonė, naudoja kaip derybų argumentą ar priemonę spaudimui daryti.

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija*

12. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartijos) 16 straipsnyje „Laisvė užsiimti verslu“ nustatyta:

„Laisvė užsiimti verslu pripažįstama pagal Sąjungos teisę ir nacionalinius teisės aktus bei praktiką.“

13. Chartijos 17 straipsnyje „Teisė į nuosavybę“ nustatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams. Nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus.

2. Intelektinė nuosavybė turi būti saugoma.“

14. Chartijos 47 straipsnyje „Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“ nustatyta:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.

<…>“

15. Chartijos 52 straipsnio „Teisių ir principų taikymo sritis ir aiškinimas“ 1 dalyje nustatyta:

„Bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

B – *Direktyva 2004/48/EB*

16. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo[6] 9 straipsnyje „Laikinosios ir prevencinės priemonės“ nustatyta:

„1. „Valstybės narės užtikrina, kad pareiškėjo prašymu teismo institucijos galėtų:

a) įtariamam pažeidėjui nustatyti laikinąjį draudimą, skirtą užkirsti kelią bet kokiam gresiančiam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui <...>

<…>“

6 — OL L 157, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 2 t., p. 32.

17. Pagal Direktyvos 2004/48 10 straipsnį „Atkuriamosios priemonės“:

„1. Nepažeisdamos bet kokios žalos atlyginimo teisių turėtojui už pažeidimą galimybės ir be jokios kompensacijos, valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos teismo institucijos galėtų pareiškėjo prašymu reikalauti taikyti atitinkamas priemones prekėms, kurios teismo nustatytos pažeidžiančiomis intelektinės nuosavybės teises, ir atitinkamais atvejais medžiagoms bei priemonėms, kurios daugiausia yra naudojamos tokių prekių sukūrimui ar gamybai. Į tokias priemones įeina:

a) atšaukimas iš prekybos kanalų;

b) galutinis pašalinimas iš prekybos kanalų, arba

c) sunaikinimas.

<…>

3. Svarstant prašymą taikyti atkuriamąsias priemones, atsižvelgiama į pažeidimo rimtumo ir reikalaujamų taikyti gynybos būdų santykį ir į trečiųjų šalių interesus.“

18. Direktyvos 2004/48 11 straipsnyje „Draudimai“ nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad priimdamos teismo sprendimą dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, teismo institucijos galėtų pažeidėjui taikyti draudimą tęsti pažeidimą. <...>“

19. Direktyvos 2004/48 12 straipsnyje „Alternatyvios priemonės“ nustatyta:

„Valstybės narės gali numatyti, kad atitinkamais atvejais asmens, kuriam gali būti taikomos šiame skirsnyje numatytos priemonės, prašymu kompetentingos teismo institucijos galėtų reikalauti sumokėti piniginę kompensaciją nukentėjusiajai šaliai vietoj šiame skirsnyje numatytų priemonių taikymo, jei tas asmuo veikė netyčia ir ne dėl neatsargumo, jei atitinkamų priemonių taikymas jam sukeltų neproporcingą žalą ir jei piniginė kompensacija nukentėjusiai šaliai yra pakankama.“

20. Direktyvos 2004/48 13 straipsnyje „Žala“ nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos teismo institucijos nukentėjusiojo asmens prašymu, reikalautų pažeidėjo, kuris žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti, dalyvavo teises pažeidžiančioje veikloje, atlyginti teisių turėtojui žalą, kuri atitiktų faktiškai jo patirtus nuostolius dėl pažeidimo.

Nustatydamos nuostolių dydį, teismo institucijos:

a) atsižvelgia į visus atitinkamus aspektus, tokius kaip neigiamos ekonominės pasekmės, įskaitant negautas pajamas, kurių neįgijo nukentėjusioji šalis, neteisėtai gautą pažeidėjo naudą ir atitinkamais atvejais kitus ne ekonominius veiksnius, tokius kaip dėl pažeidimo teisių turėtojo patirtą moralinę žalą;

arba

b) kaip alternatyvą a punktui, jos gali atitinkamais atvejais nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą, remdamosi tokiais elementais kaip bent autorinis atlyginimas ar vienkartinis mokestis, kuris būtų sumokėtas, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis atitinkama intelektinės nuosavybės teise.

2. Kai pažeidėjas dalyvavo teises pažeidžiančioje veikloje nežinodamas arba neturėdamas pagrindo žinoti, valstybės narės gali nustatyti, kad teismo institucijos galėtų reikalauti atiduoti pelną arba atlyginti žalą, ir tai galėtų būti iš anksto nustatyta.“

C – *ETSI intelektinės nuosavybės politika*

21. Pagal ETSI intelektinės nuosavybės politikos 3 straipsnio 1 dalį šios standartizacijos organizacijos tikslas – parengti standartus, atitinkančius Europos telekomunikacijų sektoriaus techninius tikslus ir sumažinti ETSI, jos nariams ir trečiosioms šalims, taikantiems ETSI standartus, kylančią grėsmę prarasti standartams rengti, priimti ir taikyti skirtas investicijas dėl intelektinės nuosavybės, susijusios su tų standartų taikymu, neprieinamumo. Todėl ETSI intelektinės nuosavybės politika siekiama pusiausvyros tarp standartizacijos, susijusios su viešu naudojimu telekomunikacijų srityje, poreikių ir teisių, kurias turi intelektinės nuosavybės teisių turėtojai. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad įgyvendinant standartus intelektinės nuosavybės teisių turėtojams turi būti tinkamai ir teisingai atlyginta už jų intelektinės nuosavybės naudojimą.

22. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas narys, ypač standarto, kurį plėtojant jis dalyvauja, rengimo proceso metu, imasi būtinų priemonių, kad kuo greičiau praneštų ETSI apie savo su standartu susietas intelektinės nuosavybės teises. Todėl su standartu susijusį techninį pasiūlymą teikiantis narys ETSI turi pranešti apie bet kokią turimą intelektinės nuosavybės teisę, kuri gali tapti susieta su standartu, tuo atveju, jeigu pasiūlymas bus priimtas.

23. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tada, kai ETSI pranešta apie su standartu susietą intelektinės nuosavybės teisę, generalinis direktorius nedelsdamas siūlo tos teisės turėtojui per trijų mėnesių laikotarpį prisiimti *neatšaukiamą* įsipareigojimą būti pasirengusiam suteikti licencijas FRAND sąlygomis dėl tos intelektinės nuosavybės teisės. Jeigu joks FRAND įsipareigojimas neprisiimtas, ETSI aiškinasi, ar su atitinkamomis standarto dalimis susiję darbai turi būti sustabdyti, kol klausimas bus išnagrinėtas, ir (arba) pateikti atitinkamą standartą tvirtinti[7]. Jeigu intelektinės nuosavybės teisių turėtojas atsisako prisiimti įsipareigojimą dėl FRAND sąlygų pagal ETSI intelektinės nuosavybės politikos 6 straipsnio 1 dalį, ETSI aiškinasi, ar yra alternatyvi technologija; jeigu jos nėra, su nagrinėjamu standartu susiję darbai sustabdomi[8]. Remiantis ETSI intelektinės nuosavybės politikos 14 straipsniu, vieno iš narių padarytas šio dokumento pažeidimas yra ETSI įsipareigojimų pažeidimas.

24. Remiantis ETSI intelektinės nuosavybės politikos 15 straipsnio 6 dalimi, intelektinė nuosavybė laikoma „susieta su standartu“, be kita ko, kai dėl techninių priežasčių neįmanoma pagaminti standartą atitinkančių gaminių nepažeidžiant šios nuosavybės. Vis dėlto ETSI nekontroliuoja nei intelektinės nuosavybės, apie kurią praneša vienas iš narių, teisėtumo, nei jos sąsajos su standartu.

7 — Žr. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 6 straipsnio 3 dalį. ETSI standarto tvirtinimo procedūra įvairuoja, nelygu nagrinėjamo standarto rūšis, ir yra nustatyta ETSI direktyvose. Šiuo klausimu pažymiu, kad ETSI nustato, be kita ko, *European Standards* (EN) (Europos standartai), *ETSI Standards* (ES) (ETSI standartai) ir *ETSI Technical Specifications* (TS) (ETSI techninės specifikacijos), kurių tvirtinimo procedūros labai skiriasi.

8 — Žr. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 8 straipsnį.

25. ETSI intelektinės nuosavybės politikoje nepateiktas tikslus licencijos FRAND sąlygų apibrėžimas. Būtent patento turėtojas ir naudotojas turi derėtis dėl su standartu susieto patento naudojimo terminų ir sąlygų [9]. Be to, ETSI intelektinės nuosavybės politikoje nėra ir taisyklių ar nuostatų, pagal kurias turi būti nagrinėjami ginčai, kai šalys nesutaria dėl konkrečių FRAND sąlygų [10].

III – **Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

26. ZTE Vokietijoje siūlo ir parduoda, be kita ko, bazines stotis su LTE programine įranga (toliau – ginčijama įgyvendinimo forma). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad ZTE siūlomos ir parduodamos ginčijamos įgyvendinimo formos akivaizdžiai atitinka LTE programinę įrangą ir joms taikomas LTE standartas. Kadangi *Huawei* turimas nagrinėjamas patentas yra susietas su LTE standartu, ZTE automatiškai naudoja šį patentą.

27. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. kovo mėn. pabaigos *Huawei* ir ZTE bendravo, be kita ko, dėl patento pažeidimo ir galimybės sudaryti licencinę sutartį. *Huawei* „nurodė, jos manymu, tinkamą licencinio mokesčio sumą“. ZTE „siekė kryžminio licencijavimo“. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti ir tai, kad 2013 m. sausio 30 d. ZTE pateikė kryžminio licencijavimo sutarties pasiūlymą ir pasiūlė *Huawei* sumokėti licencinį mokestį (t. y. 50 EUR), bet jo nesumokėjo. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad „konkrečių licencinės sutarties pasiūlymų šalys viena kitai nepateikė“. 2011 m. balandžio 28 d. *Huawei* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareiškė ieškinį, dėl kurio vyksta šis prejudicinio sprendimo priėmimo procesas.

28. ZTE Europos patentų tarnybai (EPT) pateikė prieštaravimą dėl ginčijamo patento išdavimo, remdamasi tuo, kad patentas negalioja. 2013 m. sausio 25 d. sprendimu EPT patvirtino patento galiojimą ir atmetė ZTE prašymą. Dabar dėl šio sprendimo pateikta apeliacija.

29. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad ZTE neteisėtai naudoja ginčijamą patentą. Vis dėlto šis teismas mano, kad galima remtis licencijos suteikimo privalomuoju pobūdžiu ir atmesti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo, remiantis būtent SESV 102 straipsniu, jeigu būtų galima laikyti, kad pareikšdama ieškinį dėl veiksmų nutraukimo *Huawei* piktnaudžiauja *„neginčijamai užimama dominuojančia padėtimi“* [11].

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, nuo kurio momento su standartu susieto patento savininkas pažeidžia SESV 102 straipsnį dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi patento pažeidėjo atžvilgiu, galima nustatyti remiantis dviem požiūriais.

9 — Remiantis 2013 m. rugsėjo 19 d. ETSI intelektinės nuosavybės politikos vadovo (toliau – vadovas) 4 straipsnio 1 dalimi, konkrečios licencijų suteikimo sąlygos ir su jomis susijusios derybos yra įmonių komerciniai klausimai. Vadinasi, ETSI jų nereglamentuoja. Priešingai nei ETSI intelektinės nuosavybės politika, kuri įpareigoja ETSI narius, vadovas yra tik rekomendacinio pobūdžio dokumentas.

10 — Iš tikrųjų, remiantis vadovo 4 straipsnio 3 dalimi, ETSI nariai turi stengtis išspręsti kiekvieną su intelektinės nuosavybės politikos taikymu susijusį ginčą abipusiu šalių sutarimu. Remiantis vadovo 4 straipsnio 4 dalimi, ETSI nariai, siekdami sudaryti licencines sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių FRAND sąlygomis, turi surengti nešališką ir sąžiningą derybų procesą.

11 — Vokiečių k. „unstreitig gegebenen marktbeherrschenden Stellung“.

31. Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad *Bundesgerichtshof* (Vokietijos Aukščiausiasis Federalinis Teismas) 2009 m. gegužės 6 d. Sprendime *Norme Orange Book* (KZR 39/06) (toliau – Sprendimas *Orange-Book-Standard*)[12] nusprendė, jog patento savininkas, pareiškęs ieškinį, kuriuo reikalaujama nutraukti patento pažeidimą, nors atsakovas turi teisę gauti licenciją tam patentui, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi tik jeigu tenkinamos šios sąlygos:

„Pirma, atsakovas turi būti pateikęs ieškovui besąlygišką pasiūlymą sudaryti licencinę sutartį (tokiame pasiūlyme, be kita ko, neturi būti sąlygos, pagal kurią licencijos taikymas ribojamas tik patento pažeidimo atvejais), kuris atsakovui yra privalomas ir kurio ieškovas negali atmesti neteisėtai nesukliudęs atsakovui arba nepažeidęs diskriminacijos draudimo principo.

Jei atsakovas mano, kad ieškovas piktnaudžiauja, nes reikalauja pernelyg didelio licencinio mokesčio, arba jei ieškovas atsisako nurodyti licencinio mokesčio dydį, pasiūlymas sudaryti licencinę sutartį laikomas besąlyginiu, jeigu jame numatyta, kad ieškovas licencinio mokesčio dydį nustato *ex aequo et bono*.

Antra, jei atsakovas jau naudoja patentu saugomą objektą dar prieš ieškovui priimant jo pasiūlymą, jis privalo laikytis įsipareigojimų, pagal ketinamą sudaryti licencinę sutartį susijusių su objekto, kuriam teikiama licencija, naudojimu. Tai visų pirma reiškia, kad atsakovas nediskriminacinės sutarties sąlygomis turi apskaičiuoti savo naudojimosi veiksmų apimtį ir įvykdyti iš to kylančias mokėjimo prievoles.

Vykdydamas šias mokėjimo prievoles atsakovas neprivalo mokėti licencinio mokesčio tiesiogiai ieškovui. Iš tiesų jis gali licencinio mokesčio sumą pervesti į *Amtsgericht* (Apylinkės teismo) depozitinę sąskaitą“.

32. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pranešime spaudai[13] dėl *Samsung Electronics ir kt.* išsiųsto pranešimo apie kaltinimus vykstant procedūrai dėl patento pažeidimo mobiliųjų telefonų rinkoje (COMP/C-3/39.939) Europos Komisija preliminariai teigė, kad reikalavimas nutraukti veiksmus yra neteisėtas pagal SESV 102 straipsnį, nes procedūra vyksta dėl su standartu susieto patento, dėl kurio patento savininkas standartizacijos organizacijai pranešė apie įsipareigojimą suteikti licencijas FRAND sąlygomis, o pats patento pažeidėjas yra pasirengęs derėtis dėl tokios licencijos.

33. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pranešime spaudai Komisija nepaaiškina, kokiomis sąlygomis patento pažeidėjas gali būti laikomas pasirengusiu derėtis. Be to, ji nepateikia nuomonės ir apie *Bundesgerichtshof* sprendime *Orange-Book-Standard* nustatytus kriterijus.

12 — *Bundesgerichtshof* argumentai grindžiami EB 82 straipsniu (dabar – SESV 102 straipsnis), Vokietijos įstatymo dėl kovos su konkurencijos apribojimais (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*) 20 straipsnio 1 dalimi ir 2002 m. sausio 2 d. paskelbtos redakcijos Vokietijos civilinio kodekso (*BGBl.* I, p. 42, 2909; 2003 I, p. 738), iš dalies pakeisto 2013 m. birželio 26 d. įstatymo (*BGBl.* I, p. 1805) 4 straipsniu, 242 straipsniu. Šiame 242 straipsnyje „Sąžiningas vykdymas“ nustatyta, kad „debitorius turi sąžiningai vykdyti sutartinę prievolę laikydamasis versle nusistovėjusių papročių“.

13 — Žr. 2012 m. gruodžio 21 d. Komisijos pranešimą spaudai IP/12/1448 (toliau – pranešimas spaudai) ir tos pačios dienos Komisijos memorandumą 12/1021. 2014 m. balandžio 29 d. sprendimu, remdamasi 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 9 straipsniu, Komisija priėmė sprendimą dėl *Samsung Electronics* po to, kai ši pateikė siūlomus įsipareigojimus. 9 straipsnio „Įsipareigojimai“ 1 dalyje nustatyta: „jei Komisija ketina priimti sprendimą, reikalaujantį, kad pažeidimas būtų nutrauktas, o įmonės pasiūlo savo įsipareigojimus dėl Komisijos išankstiniame vertinime iškeltų problemų, Komisija savo sprendimu gali padaryti šiuos įsipareigojimus privalomus įmonėms. <...>“. 2014 m. balandžio 29 d. sprendimu, remdamasi Reglamento Nr. 1/2003 7 straipsniu, Komisija priėmė sprendimą dėl *Motorola Mobility LLC* (toliau – *Motorola*), kuriame, be kita ko, konstatuotas SESV 102 straipsnio pažeidimas po to, kai Vokietijos teisme *Motorola* pareiškė ieškinį *Apple Inc. ir kt.* (toliau – *Apple*) dėl veiksmų nutraukimo dėl su standartu susieto patento, kuriam *Motorola* įsipareigojo suteikti licencijas FRAND sąlygomis (byla AT.39985).

34. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šioje byloje pritaikius *Bundesgerichtshof* nustatytus kriterijus ZTE negalėtų pagrįstai remtis licencijos privalomuoju pobūdžiu, todėl reikėtų tenkinti ieškinį dėl patento pažeidimo. Šis teismas mano, kad tokiu atveju *Huawei* neturėtų pareigos priimti kurio nors iš ZTE raštu pateiktų pasiūlymų, kuriais siekiama sudaryti licencinę sutartį, dėl dviejų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytų priežasčių.

35. Pirma, ZTE sutarties pasiūlymai turėtų būti laikomi nepakankamais dėl to, kad tai nebuvo „besąlyginiai“ pasiūlymai, kaip tai suprantama pagal *Bundesgerichtshof* praktiką, nes tie pasiūlymai susiję tik su gaminiais, dėl kurių pažeidžiamas patentas.

36. Antra, neatsižvelgiant į tai, ar teisingai nustatytas licencinio mokesčio dydis, ZTE licencinio mokesčio, kurį pati apskaičiavo (t. y. 50 EUR), nesumokėjo ir iš jokių aplinkybių nematyti, kad *Amtsgericht* būtų nurodęs pervesti šią sumą į depozitinę sąskaitą. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad ZTE nepateikė tinkamos ir išsamios ataskaitos apie atliktus naudojimo veiksmus.

37. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tuo atveju, jei būtų remiamasi Komisijos pranešime spaudai siūlomu teiginiu, *Huawei* ieškinį dėl veiksmų nutraukimo reikėtų atmesti dėl piktnaudžiavimo. Atsižvelgiant į tai, kad *Huawei* ieškinį grindžia su standartu susietu patentu, ZTE privalo jį naudoti, kad galėtų rinkoje įdiegti LTE atitinkančią ginčijamą įgyvendinimo formą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas primena, kad *Huawei* pranešė ETSI, jog pasirengusi suteikti licencijas tretiesiems asmenims, ir pažymi, kad bent jau tada, kai tai buvo svarbu (žodžiu vykusių derybų pabaigoje), ZTE buvo „pasirengusi derėtis“, kaip tai suprantama, remiantis Komisijos teiginiu. Bet kuriuo atveju šis pasirengimas derėtis matyti iš ZTE pateiktų rašytinių sutarčių pasiūlymų (šiuose pasiūlymuose iš dalies pakartoti *Huawei* pasiūlymai). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad, atsižvelgiant į Komisijos teiginį, pasirengimui derėtis nedaro įtakos tai, kad šalims nepavyksta sutarti dėl tam tikrų sutarties sąlygų turinio ar, be kita ko, mokėtino licencinio mokesčio dydžio.

38. Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Düsseldorf* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su standartu susieto patento savininkas, kuris pranešė standartizacijos organizacijai, kad yra pasirengęs bet kuriam trečiajam asmeniui suteikti licenciją [FRAND] sąlygomis, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, kai patento pažeidėjo atžvilgiu pareiškia ieškinį dėl veiksmų nutraukimo, nors patento pažeidėjas pranešė, jog yra pasirengęs derėtis dėl tokios licencijos;

arba

ar piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi prielaidą galima daryti tik tuo atveju, kai patento pažeidėjas pateikė su standartu susieto patento savininkui priimtiną besąlyginį pasiūlymą sudaryti licencinę sutartį, kurio patento savininkas negali atmesti neteisėtai nesukliudęs patento pažeidėjui arba nepažeidęs nediskriminavimo principo, ir patento pažeidėjas prieš gaudamas licenciją įvykdo jam tenkančius sutartinius įsipareigojimus, susijusius su jau atliktais naudojimo veiksmais?

2. Jei piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi prielaida daroma jau tuomet, kai patento pažeidėjas praneša esąs pasirengęs deryboms:

   Ar SESV 102 straipsnyje nustatyti specialūs kokybiniai ir (arba) laiko reikalavimai, susiję su pasirengimu deryboms? Ar prielaidą, kad toks pasirengimas egzistuoja, galima daryti jau tada, kai patento pažeidėjas tik apskritai (žodžiu) praneša esąs pasirengęs derėtis, ar patento pažeidėjas jau turi būti pradėjęs derybas, pavyzdžiui, nurodydamas konkrečias sąlygas, kuriomis jis yra pasirengęs sudaryti licencinę sutartį?

3. Jei besąlyginio ir priimtino pasiūlymo sudaryti licencinę sutartį pateikimas yra piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąlyga:

   Ar SESV 102 straipsnyje nustatomi specialūs kokybiniai ir (arba) laiko reikalavimai, susiję su šiuo pasiūlymu? Ar pasiūlyme turi būti nurodytos visos nuostatos, kurios paprastai įtraukiamos į licencines sutartis aptariamoje techninėje srityje? Ar pasiūlymas gali būti pateiktas tik su sąlyga, kad su standartu susietas patentas faktiškai naudojamas ir (arba) įrodoma, kad jis yra teisėtas?

4. Jei tai, kad patento pažeidėjas įvykdo savo pareigas, kylančias iš išduotinos licencijos, yra piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąlyga:

   Ar SESV 102 straipsnyje nustatomi specialūs reikalavimai, susiję su įvykdymu? Ar patento pažeidėjas privalo konkrečiai atsiskaityti apie ankstesnį naudojimą ir (arba) sumokėti licencinį mokestį? Ar pareiga sumokėti licencinį mokestį prireikus gali būti vykdoma suteikiant garantiją?

5. Ar sąlygos, kuriomis daroma prielaida, kad su standartu susieto patento savininkas piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi rinkoje, taikomos ir tuo atveju, kai kitos su patento pažeidimu susijusios pretenzijos (teisė į atskaitomybę, teisė susigrąžinti, teisė į žalos atlyginimą) pareiškiamos ieškiniu?“

IV – **Procesas Teisingumo Teisme**

39. Huawei, ZTE, Nyderlandų ir Portugalijos vyriausybės bei Komisija pateikė pastabas raštu. Per 2014 m. rugsėjo 11 d. posėdį *Huawei*, ZTE, Nyderlandų ir Suomijos vyriausybės bei Komisija pateikė pastabas žodžiu.

V – **Analizė**

A – *Pirminės pastabos*

40. Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti, ar tai, kad su standartu susieto patento savininkas, įsipareigojęs suteikti licencijas FRAND sąlygomis, pareiškia ieškinį dėl patento pažeidimo, laikoma piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ir prireikus – kokiomis sąlygomis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai susiję ne su FRAND licencijai keliamais specialiais reikalavimais – tai yra šalių ir atitinkamai civilines bylas nagrinėjančių teismų ar arbitražo teismų kompetencija, – o jais, atsižvelgiant į konkurencijos teisę, siekiama nustatyti pagrindą, kuriuo remiantis turi vykti derybos dėl su standartu susieto patento licencijos suteikimo FRAND sąlygomis.

41. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, su standartu susieto patento savininkas derybose dėl licencijų užima stiprią poziciją, nes turi teisę pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo. Todėl reikia užtikrinti, kad su standartu susieto patento savininkas negalėtų nustatyti, pavyzdžiui, pernelyg didelio licencinio mokesčio ir taip neįvykdyti įsipareigojimo suteikti licencijas

FRAND sąlygomis, o tokie veiksmai buvo kvalifikuojami kaip „patent hold-up“ [14].

42. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi ir tai, kad teisės pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo apribojimas labai pablogina su standartu susieto patento savininko derybines pozicijas, nes jis gali nebeturėti pakankamų priemonių spaudimui daryti, kad derybose su patento pažeidėju būtų lygybė. Be to, šis teismas teigia, kad su standartu susieto patento savininkui tenka toleruoti neteisėtą jo patento naudojimą, nepaisant to, ar licencinė sutartis iš tikrųjų bus sudaryta ir kada; ir kad tik vėliau, neįmanoma numatyti kada, žala jam bus atlyginta; taip pat nėra tikrumo dėl jos atlyginimo ir dydžio netgi tuo atveju, jeigu derybos dėl licencijos užtrunka dėl priežasčių, susijusių tik su patento pažeidėju. Tokie veiksmai buvo kvalifikuoti kaip „patent hold-out“ arba „reverse patent hold-up“.

43. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju prejudiciniu klausimu siekia išsiaiškinti, ar su standartu susieto patento savininkas, standartizacijos organizacijai, šiuo atveju – ETSI, įsipareigojęs suteikti tretiesiems asmenims licenciją FRAND sąlygomis, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi rinkoje, kai patento pažeidėjui pareiškia ieškinį dėl veiksmų nutraukimo, nors patento pažeidėjas buvo „pasirengęs derėtis“ dėl tokios licencijos.

44. Pateikdamas šį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro ir antrą prielaidą, pagal kurią dominuojančia padėtimi piktnaudžiaujama tik tuo atveju, jeigu patento pažeidėjas pateikė su standartu susieto patento savininkui priimtiną besąlyginį pasiūlymą, kurio patento savininkas negali atmesti neteisėtai nesukliudęs patento pažeidėjui arba nepažeidęs nediskriminavimo principo, ir patento pažeidėjas prieš gaudamas licenciją jau vykdo jam tenkančius sutartinius įsipareigojimus, susijusius su atliktais naudojimo veiksmais.

45. Mano nuomone, tam, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtų pateiktas naudingas ir išsamus atsakymas, šio teismo nurodytas dvi prielaidas reikia nagrinėti kartu.

46. Antrasis, trečiasis ir ketvirtasis prejudiciniai klausimai atitinkamai susiję su patento pažeidėjo pasirengimui derėtis taikoma tvarka ir jo pasiūlymui bei pagal suteiktiną licenciją jam tenkančių įsipareigojimų vykdymui taikoma tvarka. Atsakymą į šiuos klausimus didele dalimi lems atsakymas į pirmąjį klausimą. Penktasis klausimas susijęs su kitais ieškiniais nei ieškinys dėl veiksmų nutraukimo, kuriuos gali pareikšti su standartu susieto patento savininkas, kad apsaugotų savo intelektinę nuosavybę. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai iš esmės susiję su ieškinio dėl veiksmų nutraukimo teisėtumu, šioje išvadoje didžiausią dėmesį skirsiu šiam ieškiniui.

B – *Bundesgerichtshof sprendimas „Orange-Book-Standard“ ir Komisijos pranešimas spaudai dėl „Samsung Electronics ir kt.“ bylos*

47. Akivaizdu, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimuose remiamasi *Bundesgerichtshof* sprendimu *Orange-Book-Standard* ir Komisijos pranešimu spaudai dėl *Samsung Electronics ir kt*. bylos.

48. Dėl šio teismo sprendimo pažymėtina, kad yra svarbių bylos, kurioje priimtas Sprendimas *Orange-Book-Standard*, ir pagrindinės bylos faktinių aplinkybių skirtumų. Ginčijamas patentas yra su LTE standartu susietas patentas, dėl kurio įmonės (tarp jų – *Huawei* ir ZTE), dalyvaujančios ETSI standartizacijos procese, sudarė sutartį, o byloje, kurioje priimtas *Bundesgerichtshof* sprendimas

14 — Anot Komisijos, „*hold-up* dar sunkesnis, kai vienam gaminiui taikoma daug patentų, susijusių su keliais standartais. Tokiu atveju dėl galimų licencijos teikėjų skaičiaus visa licencinių mokesčių suma skirtingiems su standartu susietų patentų savininkams tampa pernelyg didelė. Šis reiškinys vadinamas „royalty stacking“.

Orange-Book-Standard, nagrinėjamas standartas yra *de facto* standartas [15]. Vadinasi, pastarojoje byloje aptariamas patento savininkas neturėjo jokio įsipareigojimo suteikti licenciją FRAND sąlygomis. Tokiu atveju įprasta, kad patento savininkui suteikiami didesni derybiniai įgaliojimai licencijos prašančio asmens atžvilgiu nei su standartu susieto patento savininkui, kuris yra Europos standartizacijos organizacijos narys, ir galiausiai, kad pirmojo pareikštas ieškinys dėl veiksmų nutraukimo laikomas piktnaudžiavimu tik jeigu jo reikalaujamas licencinis mokestis akivaizdžiai pernelyg didelis.

49. Atsižvelgdamas į šiuos reikšmingus faktinių aplinkybių skirtumus, palyginti su pagrindine byla, manau, kad Sprendimas *Orange-Book-Standard* negali būti taikomas pagal analogiją šioje byloje.

50. Nors pranešimas spaudai dėl *Samsung Electronics ir kt.* bylos susijęs su patentu, susietu su standartu, kurio savininkas standartizacijos organizacijai pranešė apie įsipareigojimą suteikti licencijas FRAND sąlygomis, vis dėlto, mano nuomone, patento pažeidėjo pasirengimo derėtis [16], kuris ypač neaiškus ir neprivalomojo pobūdžio, tikrai negali pakakti [17] tam, kad būtų galima apriboti su standartu susieto patento savininko teisę pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo [18].

51. Manau, kad šiuo atveju paprasčiausias *Bundesgerichtshof* sprendimo *Orange-Book-Standard* ar pranešimo spaudai taikymas lemtų su standartu susieto patento savininkų, patento techninės teorijos naudotojų ar vartotojų atitinkamai pernelyg didelę arba nepakankamą apsaugą [19].

52. Taigi, matyti, kad reikia rasti tarpinį sprendimą.

C – *Dominuojančios padėties egzistavimo prielaida*

53. Pažymėtina, kaip pabrėžia Komisija, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prielaida, jog *Huawei* užima dominuojančią padėtį [20], ir Teisingumo Teismui nepateikė klausimų nei dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo kriterijų [21], nei dėl dominuojančios padėties konstatavimo [22].

15 — *De facto* standartas yra rinkoje pripažinta specifikacija, kuriai prieš tai dauguma pritaria. Šiuo klausimu žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Standartizacija ir pasaulinė informacinė visuomenė: Europos požiūris“ (COM(1996) 359 *final*) 1 straipsnio 2 dalį.

16 — Apie kurį pranešta raštu ar tik žodžiu.

17 — Tik kelių puslapių pranešimas spaudai neturi jokios teisinės galios. Jis neįpareigoja Komisijos ir nedaro įtakos jame nurodytos procedūros baigčiai. Jo tikslas tik informuoti visuomenę apie tai, kad prieš *Samsung Electronics ir kt.* pradėta procedūra pagal Reglamentą Nr. 1/2003. Be to, atsižvelgiant į Komisijos pastabas šioje byloje, kurios daug išsamesnės, aišku, kad pati Komisija mano, jog patento pažeidėjui turi būti nustatyti daug griežtesni reikalavimai.

18 — Kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „toks pranešimas apie pasirengimą gali būti išreikštas be pastangų, jis beveik neįpareigojantis, nes jį galima bet kada pakeisti, atšaukti ar bet kada pateikti iš naujo. Tokiame pranešime apie pasirengimą nenurodoma jokia konkreti sąlyga, o licencijos sąlygas būtina žinoti, siekiant nustatyti, ar jos sąžiningos, teisingos ir nediskriminacinės. Net jeigu pranešime apie pasirengimą nurodomos konkrečios licencijos sąlygos, kyla abejonių dėl jų rimtumo. Iš tikrųjų patento pažeidėjas bet kada gali šias sąlygas pakeisti ar atšaukti arba pasiūlyti iš pirmo žvilgsnio neteisingas sąlygas“.

19 — Kaip ZTE nurodė pastabose, jei būtų remiamasi vien tariamo patento pažeidėjo „pasirengimu derėtis“, tai lemtų nustatytas gerokai mažesnes kainas nei su standartu susieto patento ekonominė vertė. Tačiau jei būtų remiamasi *Bundesgerichtshof* sprendimu *Orange-Book-Standard* iškiltų priešinga problema, t. y. būtų nustatyti labai dideli licenciniai mokesčiai (kurie nebūtų tokie dideli, kad prilygtų atsisakymui sudaryti sutartį pažeidžiant SESV 102 straipsnį).

20 — Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą teismas nurodė, kad *Huawei* „neginčijamai“ užima dominuojančią padėtį, bet dėl šio fakto nepateikė jokių paaiškinimų ar patikslinimų.

21 — Pagal nusistovėjusią teismo praktiką atitinkamos rinkos nustatymas turi esminę reikšmę vertinant dominuojančią padėtį. Žr. Sprendimą *Europemballage ir Continental Can / Komisija* (6/72, EU:C:1973:22, 32 punktas).

22 — Žr. sprendimus *United Brands ir United Brands Continentaal / Komisija* (27/76, EU:C:1978:22, 65 ir 66 punktai), *Hoffmann-La Roche / Komisija* (85/76, EU:C:1979:36, 38 ir 39 punktai) ir neseniai priimtą Sprendimą *AstraZeneca / Komisija* (C-457/10 P, EU:C:2012:770, 175 punktas), kuriuose dominuojanti padėtis apibrėžiama kaip padėtis, kai „įmonė yra tokia ekonomiškai pajėgi, kad gali sudaryti veiksmingos konkurencijos atitinkamoje rinkoje kliūčių, veikdama pakankamai nepriklausomai nuo savo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų“.

54. Portugalijos vyriausybė ir Komisija pastabose nurodė tik galimą su standartu susieto patento turėtojo piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, o *Huawei*[23], ZTE[24] ir Nyderlandų vyriausybė savo pastabose dominuojančios padėties egzistavimo klausimo beveik neaptarė.

55. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas turi teisę aiškinti Sąjungos nuostatas ar spręsti dėl jų galiojimo tik remdamasis nacionalinio teismo jam nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis. Be to, prejudicinių klausimų esmės pakeitimas būtų nesuderinamas su pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismui suteiktu vaidmeniu ir jo pareiga užtikrinti valstybių narių vyriausybėms ir suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį, atsižvelgiant į tai, kad pagal šią nuostatą suinteresuotosioms šalims pranešama tik apie sprendimus dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą[25].

56. Kadangi šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, kad klausimą dėl dominuojančios padėties egzistavimo būtina nagrinėti ar kad jis svarbus, Teisingumo Teismas neturi nagrinėti šio klausimo.

57. Vis dėlto pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nenurodė, jog, visiškai išnagrinėjęs visas bylos aplinkybes ir konkretų kontekstą, pagrindinėje byloje nekonstatavo, kad su patentu susieto standarto savininkas neginčijamai užima dominuojančią padėtį. Kaip Nyderlandų vyriausybė, manau, jog tai, kad įmonė turi su standartu susietą patentą, nebūtinai reiškia, kad ji užima dominuojančią padėtį, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį[26], o nacionalinis teismas turi išsiaiškinti, ar iš tikrųjų taip yra kiekvienu konkrečiu atveju[27].

58. Kadangi dominuojančios padėties buvimo konstatavimas lemia atitinkamos įmonės ypatingą pareigą[28] savo elgesiu nepažeisti veiksmingos konkurencijos vidaus rinkoje, tokio konstatavimo negalima grįsti prielaidomis. Jei tai, kad bet kuris asmuo, naudojantis standartizacijos organizacijos nustatytą standartą, būtinai turi taikyti su standartu susieto patento techninę teoriją, todėl jam būtina šio patento savininko licencija, gali reikšti paprastą prezumpciją, jog šio patento savininkas užima dominuojančią padėtį, manau, kad turi būti galimybė nuginčyti šią prezumpciją konkrečiais ir išsamiais įrodymais.

23 — Anot *Huawei*, su standartu susieto patento savininkas turi „raktą“, reikalingą technologijai, dėl kurios parengtas standartas, naudoti, o patento naudojimas savaime yra neišvengiamas. *Huawei* mano, kad dėl to su standartu susieto patento savininkas iš esmės gali kontroliuoti standarto taikymą. Ji pažymi, jog vis dėlto tai nebūtinai lemia dominuojančią padėtį, ypač jei atitinkama rinka apima ir gaminius, kurie nesusiję su standartu arba kuriems taikomi ir kiti standartai. *Huawei* nuomone, standarto naudotojai, kurie patys yra su standartu susieto patento savininkai, dėl tokio patento turi tam tikrą atsvaros jėgą. Todėl ji mano, kad tam tikromis aplinkybėmis tai gali santykinai pakeisti su standartu susieto patento savininko padėtį rinkoje taip, kad jis nebedominuotų.

24 — Anot ZTE, su standartu susieto patento apsaugos sritis apima tam tikrus gaminius, kurių naudojimas būtinai numatytas standarte, todėl bet kokio standarte numatyto gaminio naudojimas neišvengiamai pažeidžia patentą. Ji mano, kad tuo atveju, kai reikalingi tik standartą atitinkantys gaminiai, su standartu susietas patentas savininkui suteikia teisinę galią nuspręsti dėl ūkio subjektų įėjimo į rinką ir išlikimo joje. Be to, ZTE nuomone, su standartu susieto patento savininkas užima dominuojančią padėtį žemutinėje paslaugų rinkoje. Be to, ji mano, kad atsižvelgiant į tai, jog su standartu susietam patentui priskiriama konkreti technologijų rinka ar licencijos, su standartu susieto patento (pirmo) savininkas turi monopolį, todėl užima dominuojančią padėtį rinkoje. ZTE mano, kad „net jeigu kalbėtume apie visą rinką, apimančią visus su standartu susietus patentus, galima įžvelgti dominuojančią padėtį toje rinkoje“.

25 — Žr. Sprendimą *Hochtief ir Linde-Kca-Dresden* (C-138/08, EU:C:2009:627, 22 punktas ir nurodyta teismo praktika).

26 — Sprendimo *AstraZeneca / Komisija* (EU:C:2012:770) 186 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „nors vien intelektinės nuosavybės teisių turėjimo negalima laikyti suteikiančiu tokią padėtį, vis dėlto šių teisių turėjimas tam tikromis aplinkybėmis gali lemti dominuojančią padėtį, visų pirma suteikti įmonei galimybę kliudyti veiksmingai konkurencijai rinkoje“.

27 — Komunikate „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio taikymo horizontaliesiems bendradarbiavimo susitarimams gairės“ (OL C 11, 2011, p. 1, 269 punktas) Komisija nurodo: „[t]ačiau net jei patvirtinus standartą gali atsirasti ar padidėti [su standartu susietos intelektinės nuosavybės teisės] turėtojų, turinčių standartui įgyvendinti būtinas [su standartu susietos intelektinės nuosavybės teises], įtaka rinkoje, nedaroma prielaida, kad turėti standartui įgyvendinti būtinas [su standartu susietos intelektinės nuosavybės teises] ar jomis naudotis yra tas pats, kas ir turėti įtaką rinkoje ir ja naudotis. Įtakos rinkoje klausimą galima svarstyti tik kiekvienu atveju atskirai“.

28 — Primenu, kad dominuojančios padėties buvimas savaime nėra draudžiamas pagal SESV 102 straipsnį. Žr. sprendimus *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin / Komisija* (322/81, EU:C:1983:313, 57 punktas) ir *Post Danmark* (C-209/10, EU:C:2012:172, 21–23 punktai).

D – *Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi ar piktnaudžiavimas technologiniu priklausomumu*

59. Pažymėtina, kad, siekiant pateikti atsakymą į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, atsižvelgiant į konkurencijos teisę reikia palyginti, pirma, su standartu susieto patento savininko (*Huawei*) teisę į intelektinę nuosavybę ir teisę kreiptis į teismą ir, antra, ūkio subjektų, kaip antai LTE standartą įgyvendinančių įmonių (ZTE), pagal Chartijos 16 straipsnį turimą laisvę užsiimti verslu. Iš tiesų su ieškiniu dėl veiksmų nutraukimo susijęs draudimas labai apriboja šią laisvę [29], todėl gali iškraipyti konkurenciją [30].

1. Intelektinės nuosavybės teisė

60. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, jog, nepaisant to, kad *Huawei* pranešė ETSI apie įsipareigojimą tretiesiems asmenims suteikti licencijas FRAND sąlygomis, ji neatsisakė teisės pareikšti ieškinius dėl veiksmų nutraukimo asmenims, be jos leidimo naudojantiems ginčijamo patento techninę teoriją. Tačiau iš šio įsipareigojimo aiškiai matyti, kad *Huawei* sutinka [31] iš ginčijamo patento gauti pelną ne tik jį naudodama pati, bet ir suteikdama licencijas kitiems. Be to, *Huawei* sutinka, kad FRAND sąlygomis nustatytas licencinis mokestis yra tinkamas ir teisingas atlyginimas už tai, kad kiti asmenys naudoja tą patentą.

61. Pritariu *Huawei*, ZTE, Nyderlandų ir Portugalijos vyriausybių bei Komisijos pastaboms ir manau, kad, remiantis nusistovėjusia teismo praktika, naudojimasis su intelektinės nuosavybės teise susijusia išimtine teise, t. y. šiuo atveju pareikštas ieškinys dėl veiksmų nutraukimo patento pažeidimo atveju, savaime nėra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi [32]. Iš tiesų ši teisė patento turėtojui yra esminė priemonė [33], suteikianti galimybę ginti savo intelektinę nuosavybę, kurios apsauga užtikrinama būtent Chartijos 17 straipsnio 2 dalyje [34].

62. Vadinasi, bet koks teisės pareikšti šiuos ieškinius apribojimas neišvengiamai yra didelis intelektinės nuosavybės teisės ribojimas, todėl gali būti taikomas tik išimtinėmis ir tiksliai apibrėžtomis aplinkybėmis.

63. Vis dėlto intelektinės nuosavybės teisė nėra absoliuti teisė. Todėl, nors nekalbama apie piktnaudžiavimą teise, Direktyvos 2004/48 12 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „[š]i direktyva nedaro poveikio konkurencijos taisyklių taikymui, ypač – [SESV 101] ir [SESV 102] straipsniams. Šioje direktyvoje numatytos priemonės neturėtų būti taikomos su Sutartimi nesuderinamu būdu be reikalo varžyti konkurenciją“. Vadinasi, teisė pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo intelektinei nuosavybei apsaugoti nėra absoliuti ir neliečiama, o siekiant bendrojo intereso, turi būti derinama su konkurencijos

29 — Pagal analogiją žr. Sprendimą *UPC Telekabel Wien* (C-314/12, EU:C:2014:192, 47 ir 48 punktai). Pagal Direktyvos 2004/48 11 straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti, kad jų nacionaliniai teismai taikytų draudimus, kuriais uždraudžiama tęsti teismo sprendime nustatytą intelektinės nuosavybės teisės pažeidimą. Taip pat žr. šios direktyvos 9 straipsnį dėl laikinųjų ir prevencinių priemonių. Standartą atitinkančių gaminių gamyba ir prekyba ir paslaugų teikimas, kuriais pažeidžiamos su standartu susieto patento savininko išimtinės teisės, uždraudžiami. Todėl ieškinys dėl veiksmų nutraukimo daro labai didelę įtaką, nes nustatytas draudimas dėl su standartu susieto patento pažeidimo lemia šio patento pažeidėjo prekių ir paslaugų pašalinimą iš rinkos, kurioje taikomas standartas. Be to, pažymiu, kad net ieškinio dėl veiksmų nutraukimo pateikimo grėsmė gali pakeisti derybų dėl licencijos eigą, todėl gali būti nustatytos sąlygos, kurios neatitinka FRAND sąlygų. Mano nuomone, šie argumentai *mutatis mutandis* taikomi ir atkuriamosioms priemonėms, nustatytoms Direktyvos 2004/48 10 straipsnyje.

30 — Vidaus rinka, kaip ji apibrėžta ESS 3 straipsnyje, yra vienas iš pagrindinių Sąjungos tikslų ir apima sistemą, užtikrinančią, kad nebūtų iškreipta konkurencija. Žr. prie ES ir ESV sutarčių pridėtą Protokolą (Nr. 27) dėl vidaus rinkos ir konkurencijos.

31 — Kaip tai savo pastabose pažymėjo Komisija.

32 — Pagal analogiją žr. sprendimus *Volvo* (238/87, EU:C:1988:477, 8 punktas); *RTE ir ITP / Komisija* (C-241/91 P ir C-242/91 P, EU:C:1995:98, 33 punktas) ir *IMS Health* (C-418/01, EU:C:2004:257, 34 punktas).

33 — Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, pagrindinis patento tikslas – užtikrinti jo savininkui, siekiant atlyginti už išradėjo kūrybines pastangas, išimtinę teisę naudotis išradimu, kad galėtų gaminti ir prekiauti pramonės produktais tiesiogiai arba suteikdamas licencijas tretiesiems asmenims, ir *teisę prieštarauti dėl bet kokio patento pažeidimo* (žr. sprendimus *Centrafarm ir de Peijper* (15/74, EU:C:1974:114, 9 punktas) ir *Football Association Premier League ir kt.* (C-403/08 ir C-429/08, EU:C:2011:631, 107 punktas).

34 — Ši priemonė yra ir bendrosios prevencijos priemonė, nes atgraso nuo patento pažeidimo.

taisyklėmis, konkrečiai numatytomis SESV 101 ir SESV 102 straipsniuose [35]. Pavyzdžiui, šios direktyvos 12 straipsnyje nustatyta, kad asmens, kuriam gali būti taikomas draudimas, prašymu kompetentingos teismo institucijos gali reikalauti sumokėti piniginę kompensaciją intelektinės nuosavybės teisės turėtojui, užuot taikiusios draudimą. Taigi teisės pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo ir šios teisės pakeitimo pinigine kompensacija apribojimai aiškiai nustatyti šioje direktyvoje [36].

64. Be to, intelektinės nuosavybės teisės turėtojas pats gali pasirinkti jos įgyvendinimo būdą.

65. Šiuo klausimu manau, kad pagrindinėje byloje *Huawei* įsipareigojimas tretiesiems asmenims suteikti licencijas FRAND sąlygomis iš dalies yra „viešoji licencija“ [37]. Priešingai nei privalomosios licencijos, t. y. nustatytos pagal įstatymą [38] atveju, patento turėtojas savo nuožiūra tretiesiems asmenims gali leisti naudoti jo patento techninę teoriją tam tikromis sąlygomis. Pažymiu, kad viešosios licencijos atveju patento licenciatui iš esmės negali būti nustatytas draudimas [39].

2. Teisė kreiptis į teismą

66. Teisė kreiptis į teismą ir galimybė ginti savo teises teisme įtvirtintos Chartijos 47 straipsnyje. Sprendimo *ZZ* (C-300/11, EU:C:2013:363) 51 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi leidžiama apriboti jos 47 straipsnyje pripažintų teisių įgyvendinimą, vis dėlto, turint omeny Chartijos 47 straipsniu garantuojamos pagrindinės teisės svarbą, reikia atsižvelgti į tai, jog pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad bet koks apribojimas [40] pirmiausia nekeistų nagrinėjamos pagrindinės laisvės esmės, ir, be kita ko, kad laikantis proporcingumo principo bet koks apribojimas būtų galimas tik tuo atveju, jeigu jis būtinas ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus [41].

67. Taigi, nepaisant to, kad Chartijoje nenustatyta joje pripažintų pagrindinių teisių hierarchija, išskyrus žmogaus orumą [42], kuris neliečiamas ir šiuo klausimu negali būti jokių išimčių, ieškinio dėl veiksmų nutraukimo pareiškimas gali būti pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi tik išimtinėmis aplinkybėmis, atsižvelgiant į teisės kreiptis į teismą svarbą.

35 — Pagal analogiją žr. generalinio advokato G. Cosmas išvados, pateiktos byloje *Masterfoods ir HB* (C-344/98, EU:C:2000:249), 105 punktą, kuriame nurodyta, kad „neginčiju, jog [SESV 101] ir [SESV 102] straipsniai užima svarbią vietą Bendrijos teisės sistemos struktūroje ir skirti viešajam interesui, t. y. užtikrinti, kad konkurencija nebūtų iškreipta. Todėl visiškai suprantama, kad pagal [SESV 101] ir [SESV 102] straipsnius teisės į nuosavybę apribojimai taikomi tiek, kiek jie būtini konkurencijai apsaugoti“.

36 — Taip pat žr. Direktyvos 2004/48 3 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta: „[t]os priemonės, procedūros ir gynybos būdai taip pat turi būti veiksmingi, proporcingi ir atgrasantys; jie turi būti taikomi tokiu būdu, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytų apsaugos priemones nuo piktnaudžiavimo jomis“. Direktyvoje 2004/48 „piktnaudžiavimo“ sąvoka neapibrėžta. Vis dėlto manau, kad ši sąvoka neabejotinai apima, be kita ko, [SESV 101] ir [SESV 102] straipsnių pažeidimus. Taip pat žr. Sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS), 8 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta: „[k]ad būtų užkirstas kelias teisių turėtojų piktnaudžiavimui intelektinės nuosavybės teisėmis arba praktikai, nepagrįstai ribojančiai prekybą ar darančiai neigiamą poveikį tarptautiniam technologijų perdavimui, gali būti reikalingos atitinkamos priemonės su sąlyga, kad jos atitiktų šios Sutarties nuostatas“.

37 — Pagal analogiją žr. 2012 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą (OL L 361, p. 1), 8 straipsnį „Viešosios licencijos“, kuriame numatyta:
„1. Bendro galiojimo Europos patento savininkas gali pateikti pareiškimą EPT, kad savininkas yra pasirengęs leisti bet kokiam asmeniui už tinkamą atlygį naudotis išradimu kaip licenciatui.
2. Pagal šį reglamentą gauta licencija vertinama kaip sutartinė licencija.“
Taip pat žr. Vokietijos patentų įstatymo (*Patentgesetz*) 23 straipsnį ir 1977 m. Jungtinės Karalystės patentų įstatymo (*UK Patent Act* 1977) 46 straipsnį.

38 — Pavyzdžiui, žr. Vokietijos patentų įstatymo 24 straipsnį.

39 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Allen & Hanburys* (434/85, EU:C:1988:109, 4 punktas), kuriame paaiškinta 1977 m. Jungtinės Karalystės patentų įstatymo 46 straipsnio taikymo sritis.

40 — Pažymiu ir tai, kad teisė kreiptis į teismą reglamentuojama kiekvienos valstybės narės proceso teisės normų. Kalbama apie ieškinio pareiškimo terminų taisykles (senaties taisyklės), suinteresuotumo pareikšti ieškinį (*locus standi*) ir piktnaudžiaujantiems teise ieškovams taikomas taisykles.

41 — Chartijos 52 straipsnio 1 dalis taikoma ir intelektinei nuosavybei, kurios apsauga pripažinta Chartijos 17 straipsnio 2 dalyje. Pagal analogiją žr. Sprendimą *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 17–30 punktai).

42 — Žr. Chartijos 1 straipsnį.

3. Laisvė užsiimti verslu ir neiškreipta konkurencija

68. Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad „piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi“ sąvoka yra objektyvi, apimanti dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmus, galinčius turėti įtakos rinkos, kurioje kaip tik dėl nagrinėjamos įmonės buvimo konkurencija jau yra susilpnėjusi, struktūrai ir kurie gali trukdyti išlaikyti rinkoje dar esančios konkurencijos lygį arba neleisti jai vystytis, pasitelkiant priemones, kurios skiriasi nuo įprastos prekių ar paslaugų konkurencijos, remiantis ūkio subjektų priemonių pasiūla [43].

69. Huawei, ZTE, Nyderlandų ir Portugalijos vyriausybės bei Komisija mano, kad konstatuotas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi po to, kai pareiškiamas ieškinys dėl veiksmų nutraukimo, remiantis nusistovėjusia teismo praktika, reiškia, kad egzistuoja „išimtinės aplinkybės“ [44]. Pažymiu, kad „iš šios teismo praktikos matyti, jog tam, kad intelektinės nuosavybės teisės turėtojo atsisakymas suteikti licenciją naudoti šią nuosavybę, kuri būtina atitinkamai veiklai vykdyti, būtų laikomas piktnaudžiavimu, pakanka, kad kartu būtų tenkinamos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. kad atsisakymas trukdytų naujam produktui, kuris turi potencialią vartotojo paklausą, atsirasti, kad toks atsisakymas būtų nepateisinamas ir kad jis būtų toks, jog pašalintų bet kokią konkurenciją antrinėje rinkoje“ [45].

70. Iš tiesų, kaip teigia *Huawei*, ši teismo praktika susijusi su faktinėmis aplinkybėmis, kurios nėra tiesiogiai panašios į nagrinėjamąsias pagrindinėje byloje. Aišku, kad, kaip bylose, kuriose priimti šie teismo sprendimai, ginčijamo patento licencija būtina LTE standartą atitinkančių produktų ir paslaugų gamybai. Vis dėlto, priešingai nei tose bylose, susijusiose su atsisakymu suteikti licenciją naudoti intelektinės nuosavybės teises, *Huawei* pranešė [46] apie ginčijamą patentą ETSI ir savo noru įsipareigojo tretiesiems asmenims suteikti šio patento licencijas FRAND sąlygomis, o tai, iš pirmo žvilgsnio, negali būti prilyginama atsisakymui, kuris nagrinėjamas šios išvados 44 išnašoje nurodytoje teismo praktikoje. Todėl ši teismo praktika tik iš dalies taikytina pagrindinėje byloje, kurioje viską lems tai, ar *Huawei* laikėsi ETSI pranešto įsipareigojimo suteikti su ginčijamu patentu susijusias licencijas FRAND sąlygomis.

71. Šiuo klausimu pažymiu, kad *Huawei* pranešimas apie šį patentą ETSI ir jos įsipareigojimas padarė poveikį standartizacijos procedūros eigai ir pačiam LTE standarto turiniui [47]. Iš tikrųjų ginčijamo patento techninės teorijos inkorporavimas į LTE standartą ir iš to išplaukiantis licencijos būtinumas sukuria priklausomumo ryšį tarp su standartu susieto patento savininko ir šį standartą atitinkančius produktus gaminančių ir paslaugas teikiančių įmonių. Šis technologinio pobūdžio priklausomumas lemia ekonominį priklausomumą.

72. Sprendimo *Volvo* (EU:C:1988:477) 9 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „automobilių kėbulų panelių [skydelių] dizaino savininko naudojimasis išimtine teise gali būti draudžiamas pagal [SESV 102] straipsnį, jei dominuojanti įmonė imtųsi kaip nors piktnaudžiauti savo veiksmais, pavyzdžiui, vienašališkai atsisakytų tiekti atsargines dalis nepriklausomoms remonto dirbtuvėms, nustatytų nesąžiningas atsarginių dalių kainas ar nuspręstų toliau nebegaminti atsarginių dalių konkrečiam mašinos modeliui, kuris vis dar yra plačiai naudojamas, jeigu šie veiksmai gali daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai“.

43 — Sprendimas *AstraZeneca / Komisija* (EU:C:2012:770, 74 punktas ir nurodyta teismo praktika).

44 — Sprendimai *RTE ir ITP / Komisija* (EU:C:1995:98, 50, 53–56 punktai) (atsisakymas suteikti licenciją autorių teisių srityje) ir *IMS Health* (EU:C:2004:257, 35 ir 36 punktai) (atsisakymas suteikti licenciją naudoti intelektinės nuosavybės teisės saugomą modulinę struktūrą). Taip pat žr. Sprendimą *Bronner* (C-7/97, EU:C:1998:569, 39 ir 40 punktai) (spaudos įmonės atsisakymas leisti naudotis savo pristatymo į namus sistema konkuruojančiam dienraščio leidėjui).

45 — Sprendimas *IMS Health* (EU:C:2004:257, 38 punktas).

46 — Žr. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 4 straipsnio 1 dalį.

47 — Žr., be kita ko, ETSI intelektinės nuosavybės politikos 3, 4, 6 ir 8 straipsnius.

73. Mano nuomone, šiame sprendime Teisingumo Teismo pateikti elgesio, kuris gali būti pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, kriterijai, kuriems būdingi tokie požymiai: pirma, priklausomumo ryšys tarp dominuojančią padėtį užimančio intelektinės nuosavybės savininko ir kitų įmonių ir, antra, šio savininko piktnaudžiavimas tokia padėtimi pasitelkiant priemones, kurios skiriasi nuo įprastos konkurencijos [48].

74. Šiomis aplinkybėmis, pirma, dėl patento pažeidėjo technologinio priklausomumo patento techninę teoriją įtraukus į standartą ir, antra, dėl su standartu susieto patento savininko nesąžiningų ar nepagrįstų veiksmų [49], prieštaraujančių jo įsipareigojimui suteikti licencijas FRAND sąlygomis patento pažeidėjui, objektyviai pasirengusiam, ketinančiam ir pajėgiam sudaryti sutartį dėl tokios licencijos, ieškinys dėl veiksmų nutraukimo yra kitokia nei esant įprastai konkurencijai taikoma priemonė ir pažeidžia konkurenciją [50] visų pirma vartotojų ir įmonių, investavusių į standarto rengimą, priėmimą ir taikymą [51], nenaudai ir turi būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį.

75. Akivaizdu, jog su standartizacija ir įsipareigojimu suteikti su standartu susieto patento licencijas FRAND sąlygomis susijęs piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi gali būti konstatuotas išnagrinėjus ne tik su standartu susieto patento savininko veiksmus, bet ir patento pažeidėjo veiksmus.

E – *Taikymas šioje byloje*

1. Dėl pirmojo klausimo

76. Nors pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos taikyti SESV 102 straipsnio konkrečiam ginčui, atsižvelgdamas į bylos medžiagą jis gali, vykstant SESV 267 straipsnyje įtvirtintam teismų bendradarbiavimui, pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui SESV 102 straipsnio aiškinimo elementus, kurie šiam teismui gali būti naudingi nagrinėjant konkrečias faktines aplinkybes, dėl kurių į jį kreiptasi [52].

77. Savaime suprantama, kad patento naudojimas neturint licencijos iš esmės pažeidžia patento savininko intelektinės nuosavybės teisę ir kad pagal Direktyvą 2004/48 savininkas, siekdamas apginti savo teises, gali pareikšti kelių rūšių ieškinius, be kita ko, ieškinį dėl veiksmų nutraukimo. Tokiu atveju būtent prieš tai, kai padaro pažeidimą, patento pažeidėjas turi būti pradėjęs derybas su patento savininku dėl licencinės sutarties sudarymo.

78. Pagrindinė byla nuo ankstesnių skiriasi tuo, kad patento savininkas standartizacijos organizacijai (kurios, kaip ir tariamas patento pažeidėjas, narys jis yra) įsipareigojo tretiesiems asmenims suteikti licenciją FRAND sąlygomis.

79. Manau, kad tokiu atveju taikytinos toliau nurodytos gairės.

48 — Taip pat žr. Sprendimą *United Brands ir United Brands Continentaal / Komisija* (EU:C:1978:22, 182 ir 183 punktai).

49 — Atkreiptinas dėmesys į tai, kad su standartu susieto patento savininko elgesys nelaikytinas nesąžiningu ar neteisingu, jeigu jis objektyviai pagrįstas. Šiuo klausimu pažymiu, jog tuo atveju, kai su standartu susieto patento savininkas negauna tinkamo licencinio mokesčio po to, kai įsipareigoja suteikti licencijas FRAND sąlygomis, mažėja jo pajėgumas investicijas paversti pelningomis ir paskata investuoti į kitas technologijas, taip pat galimybė teikti su standartu susieto patento licencijas FRAND sąlygomis ir dalyvauti standartizacijos procese.

50 — Tokie veiksmai gali sumažinti investicijas į technologijas, susijusias su LTE standartu, ir šį standartą atitinkančių gaminių bei paslaugų prieinamumą. Iš tikrųjų, jeigu su standartu susieto patento licencijos nebūtų teikiamos FRAND sąlygomis, įmonės susilaikytų nuo šio standarto taikymo, o tai sumenkintų standartizacijos proceso vertę. Maža to, kai su standartu susieto patento savininkas pareikštą ieškinį dėl veiksmų nutraukimo naudoja kaip priemonę spaudimui daryti, kad padidintų licencinį mokestį, nevykdydamas su FRAND sąlygomis susijusio įsipareigojimo, netiesiogiai ir nesąžiningai daromas poveikis LTE standartą atitinkančių gaminių ir paslaugų kainoms šių gaminių ir paslaugų vartotojų nenaudai.

51 — Žr. ETSI intelektinės nuosavybės politikos 3 straipsnio 1 dalį.

52 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Ioannis Katsivardas – Nikolaos Tsitsikas* (C-160/09, EU:C:2010:293, 24 punktas).

80. Jeigu patento pažeidėjas yra ir išlieka „pajėgus“ sudaryti licencinę sutartį FRAND sąlygomis ir jos laikytis ir, be kita ko, mokėti tinkamą licencinį mokestį, atsižvelgiant į aptariamus svarbius siekius, su standartu susieto patento savininkas prieš pareikšdamas ieškinį dėl veiksmų nutraukimo turi atlikti tam tikrus konkrečius veiksmus, kad laikytųsi įsipareigojimo ir prisiimtų ypatingą atsakomybę pagal SESV 102 straipsnį.

81. Tai dar svarbiau, nes neaišku, ar su standartu susieto patento pažeidėjas tikrai žinojo, kad naudoja galiojančio ir kartu su standartu susieto patento techninę teoriją. Kiek tai susiję su LTE standartu, atrodo, kad ETSI pranešta apie daugiau nei 4 700 patentų kaip apie susietus su standartu ir kad didelė šių patentų dalis gali būti negaliojantys arba nesusieti su standartu [53].

82. Taigi gali būti taip, kad net didelė telekomunikacijų įmonė, kaip antai ZTE, iš anksto negalėjo patikrinti, ar visi su LTE standartu susiję patentai, apie kuriuos pranešta ETSI, yra susieti su standartu ir galiojantys. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad telekomunikacijų sektoriuje vyksta nuolatinė raida ir įmonės (taigi galimos patentų pažeidėjos), siekdamos parduoti savo gaminius ir paslaugas, turi greitai reaguoti. Todėl neatrodo nepagrįsta tai, kad dėl su standartu susieto patento licencijų suteikimo deramasi ir sutartys sudaromos *ex post*, t. y. pradėjus naudoti to patento techninę teoriją.

83. Kokius konkrečius veiksmus šiuo pagrindu turi atlikti su standartu susieto patento savininkas prieš pareikšdamas ieškinį dėl veiksmų nutraukimo [54], kad nepiktnaudžiautų dominuojančia padėtimi?

84. Pirma, patento savininkas turi, jeigu neįrodyta, kad tariamas patento pažeidėjas apie tai gerai žinojo, pastarąjį raštu įspėti apie pažeidimą ir pateikti aptariamo pažeidimo motyvų, nurodyti atitinkamą su standartu susietą patentą ir kokiu būdu patento pažeidėjas jį pažeidė. Toks veiksmas nėra neproporcinga našta, nes bet kuriuo atveju to būtinai reikės ieškiniui dėl veiksmų nutraukimo pagrįsti.

85. Antra, bet kuriuo atveju patento savininkas tariamam patento pažeidėjui turi pateikti rašytinį licencijos suteikimo FRAND sąlygomis pasiūlymą su visomis sąlygomis, kurios įprastai nurodomos licencijoje atitinkamos veiklos srityje, visų pirma nurodyti tikslų licencinio mokesčio dydį ir jo apskaičiavimo būdą.

86. Toks reikalavimas proporcingas ir dėl to, kad su standartu susieto patento savininkas savo noru įsipareigojo iš savo intelektinės nuosavybės taip gauti pelną, todėl savo noru apribojo išimtinės teisės įgyvendinimo būdą. Galima netgi pagrįstai tikėtis, kad jis parengs tokį pasiūlymą ir jį pateiks raštu iš karto gavęs patentą ir prisiėmęs įsipareigojimą suteikti licencijas FRAND sąlygomis. Be to, kadangi šis su standartu susieto patento savininko įsipareigojimas apima pareigą nediskriminuoti licencijos gavėjų, jis vienintelis turi šiai pareigai vykdyti būtiną informaciją, ypač jeigu jau sudarė kitų licencinių sutarčių.

87. Kai šie veiksmai atlikti, kokios tariamo patento pažeidėjo pareigos?

53 — Pati *Huawei* pažymi, kad „su standartu susieto patento naudotojas turi imtis veiksmų per protingą terminą, kai pateikia pasiūlymą dėl licencijos FRAND sąlygomis ar įsipareigoja sutikti su teismo ar arbitražo teismo nustatytomis sąlygomis. Yra net ir tokių nuomonių, kad jis savo iniciatyva turi būti pateikęs pasiūlymą dėl licencijos suteikimo FRAND sąlygomis prieš tai, kai pradeda naudotis standartu. Vis dėlto tai neatrodo realu telekomunikacijų pramonės srityje dėl to, kad yra labai daug su standartu susietų patentų ir tokių patentų savininkų, taip pat dėl netikrumo, susijusio su (tariamai) su standartu susietų patentų galiojimu ir jų pažeidimu. Taip pat nerealu reikalauti, kad standarto naudotojas pradėtų derybas licencijai gauti dėl bet kurio patento, pripažinto susietu su standartu, visais atvejais prieš pradėdamas jį naudoti. Negalima tikėtis, kad telekomunikacijų sektoriaus standarto naudotojas įvertintų kiekvieną patentą, pripažintą susietu su standartu (beje, šiame sektoriuje tai nėra įprasta), pradėtų derybas dėl šio patento licencijos ir išduotų teisiškai įpareigojančią pažymą dėl kiekvieno su standartu susieto patento ir kiekvienam tokio patento savininkui prieš tai, kai pradeda naudoti standartą. Tai būtų tokia sunki administracinė ir finansinė našta bei didžiulė laiko investicija, kad realiai standarto naudojimas būtų neįmanomas“.

54 — Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmasis klausimas susijęs būtent su ieškiniu dėl veiksmų nutraukimo.

88. Jis turi rūpestingai ir rimtai reaguoti į su standartu susieto patento savininko pasiūlymą. Jeigu pasiūlymo nepriima, jis kuo greičiau raštu turi pateikti savo pagrįstą pasiūlymą, susijusį su sąlygomis, su kuriomis nesutinka. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ieškinio dėl veiksmų nutraukimo pareiškimas nėra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, jeigu patento pažeidėjo elgesys buvo tik taktinis ir (arba) vilkinantis, ir (arba) nerimtas.

89. Keitimosi pasiūlymais terminas ir derybų trukmė [55] turi būti vertinami atsižvelgiant į „komercinį aspektą“, kuris svarbus su standartu susieto patento savininkui, kad atitinkamame sektoriuje jo patentas būtų pelningas.

90. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar *Huawei* ir ZTE veiksmai atitinka nurodytas gaires ir kiek. Pateiksiu dar kelias pastabas, susijusias su tuo, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neaiški *Huawei* ir ZTE bendravimo eiga ir turinys. Be to, Teisingumo Teismui pateiktose pastabose *Huawei* [56] ir ZTE [57] tai pateikia labai skirtingai ir netgi prieštaringai.

91. Bet kuriuo atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad per laikotarpiu nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. kovo mėn. pabaigos vykusį bendravimą [58] ZTE nurodė *Huawei* sumą, kurią ji laiko tinkamu licenciniu mokesčiu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės įvertinti šio *Huawei* „pasiūlymo“ [59] turinį ir ar jis atitinka šios išvados 84 ir 85 punktuose nurodytas sąlygas ir prielaidas.

92. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar, remiantis *Huawei* pasiūlyta licencinio mokesčio suma ir ZTE atsakymu, realiai egzistavo galimybė derėtis FRAND sąlygomis. Šiuo klausimu manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės įvertinti, ar ZTE pasiūlymas dėl kryžminės licencijos [60] ir 50 EUR licencinis mokestis šiuo atveju buvo tinkami ir atitiko šios išvados 88 punkte nurodytas sąlygas ir prielaidas.

55 — Kurios turi būti pradėtos (ir baigtos) greitai, nes patento pažeidėjas (nemokamai) naudoja su standartu susieto patento techninę teoriją.

56 — *Huawei* tvirtina, kad 2010 m. lapkričio mėn. ZTE pranešė, „kad ji naudojo tam tikrus LTE patentus, kurių savininkė yra *Huawei*, ir pasiūlė sudaryti licencinę sutartį [FRAND] sąlygomis. ZTE atsakė, kad pati *Huawei* pažeidžia savo patentus, ir pareikalavo sudaryti kryžminio licencijavimo sutartį be licencinių mokesčių. Vis dėlto atitinkamoje techninėje srityje ZTE iš tikrųjų neturėjo jokio teisėtai išduoto patento, galėjusio dominti *Huawei*. <…> 2010 m. gruodžio mėn. *Huawei* pateikė ZTE <…> savo labiausiai susijusių patentų sąrašą ir pasiūlė suteikti šio patentų portfelio licenciją. Galiausiai, vėliau nei sutarta, ZTE atsiuntė savo tariamai susijusių patentų sąrašą. Vykusiose šalių derybose ZTE laikėsi principinės pozicijos, kad priimtina tik kryžminio licencijavimo sutartis be licencinių mokesčių. <…> 2011 m. kovo mėn. *Huawei* išsiuntė ZTE kitą licencinį pasiūlymą. ZTE atsisakė ir šio pasiūlymo ir toliau laikėsi savo pozicijos. ZTE nepateikė savo pasiūlymo sudaryti licencinę sutartį sąžiningomis, teisingomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, kiek tai susiję su kuriuo nors *Huawei* patentu. <…> 2011 m. balandžio mėn., t. y. po penkių mėnesių nesėkmingo bendravimo, *Huawei* nusprendė kreiptis į teismą“.

57 — Anot ZTE, „nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. kovo mėn. [*Huawei*] pateikė bendrus reikalavimus dėl licencinio mokesčio už licenciją. Ji nepateikė konkretaus pasiūlymo dėl sutarties ir nepagrindė savo reikalavimų. Vykstant šiam bendravimui [*Huawei*] atsiuntė [ZTE] 450 patentų sąrašą (susijusį su 130 patentų šeimų), dėl kurių nurodyta, kad jie susieti su skirtingais standartais <…>. Nepaisant kelių prašymų, [*Huawei*] atsisakė pateikti jos teiginiams pagrįsti su patentais susijusiuose ginčuose naudojamas „lenteles“ dėl teisių ir specifikacijų atitikties, kurios yra [*Huawei*] teiginių vertinimo pagrindas“. Be to, ZTE teigia, kad „laikotarpiu nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. kovo mėn. vykstant bendravimui [*Huawei*] prašė kryžminės licencijos, pagal kurią [ZTE] kaip portfelių vertės skirtumo kompensaciją būtų turėjusi mokėti [*Huawei*] 1,8 % grynojo licencinio mokesčio. Akivaizdu, kad toks prašymas yra pernelyg didelis licencinis mokestis“. ZTE teigia ir tai, kad „pasiūlė [*Huawei*] jai sumokėti [0,0022 % licencinio mokesčio už ginčijamą patentą, apskaičiuojamą] pagal įprastai taikomą metodą <…>“. ZTE teigia, kad „per visą procedūrą [*Huawei*] visai nepateikė konkretaus savo pasiūlymo. Visą tą laiką ji tik priekaištavo dėl [ZTE] pasiūlymo, kad jis nepakankamas. Visų pirma [*Huawei*] niekada nenurodė ginčijamo patento vertės“. „[ZTE] apskaičiavo žalos dydį pritaikiusi 0,0022 % <…> ir rėmėsi LTE standartą atitinkančių bazinių stočių anksčiau pasiekta apyvarta. Kadangi iki bylai reikšmingos datos buvo parduotos tik 35 eksperimentinės stotys, apskaičiuota suma sudarė 50 EUR. Jeigu bus parduota daugiau stočių, padidės ir žalos suma“.

58 — Žr. šios išvados 27 punktą.

59 — Šiuo klausimu primenu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog *Huawei* ir ZTE „konkrečių licencinės sutarties pasiūlymų viena kitai nepateikė“. Žr. šios išvados 27 punktą.

60 — Žr. šios išvados 27 punktą.

93. Be to, nors derybos nepradėtos ar nepavyksta susitarti, tariamo patento pažeidėjo elgesys neturi būti laikomas vilkinančiu ar nerimtu, jeigu jis prašo, kad šias sąlygas nustatytų teismas arba arbitražas. Tokiu atveju su standartu susieto patento savininkas galėtų teisėtai reikalauti, kad patento pažeidėjas pateiktų banko garantiją licenciniams mokesčiams sumokėti [61] arba į teismo ar arbitražo depozitinę sąskaitą pervestų užstatą [62] už jau atliktus su standartu susieto patento naudojimo veiksmus ir tuos, kurie bus atlikti ateityje.

94. Tai taikytina ir tuo atveju, jeigu per derybas patento pažeidėjui būtų numatyta teisė po licencinės sutarties sudarymo teisme ar arbitraže ginčyti, pirma, šio patento galiojimą ir, antra, jo teisėtumą ar net patį patento techninės teorijos naudojimą praeityje arba ateityje.

95. Iš tiesų dėl su standartu susieto patento galiojimo, kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, *Huawei*, ZTE ir Komisija, manau, jog viešasis interesas reikalauja, kad tariamas patento pažeidėjas po to, kai sudaro licencinę sutartį, turėtų galimybę ginčyti su standartu susieto patento galiojimą (tai padarė ZTE). Kaip pažymėjo Komisija, klaidingas patento išdavimas gali būti kliūtis teisėtai vykdyti ekonominę veiklą. Be to, jeigu įmonės, gaminančios gaminius ir teikiančios paslaugas, kuriems taikomas standartas, negalėtų ginčyti patento, kuris pripažintas susietu su standartu, galiojimo, *de facto* būtų neįmanoma kontroliuoti šio patento galiojimo, nes kitos įmonės nebūtų suinteresuotos pareikšti ieškinio šiuo klausimu [63].

96. Kiek tai susiję su patento techninės teorijos naudojimu, žinoma, standartą taikančios įmonės neturi mokėti už intelektinę nuosavybę, kurios nenaudoja [64]. Vadinasi, tariamas patento pažeidėjas vėliau gali ginčyti, kad jis naudojo patento techninę teoriją ir kad patentas susietas su aptariamu standartu.

97. Atsižvelgdamas į pateiktus atsakymus į pirmąjį klausimą, manau, kad į antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakyti nereikia.

2. Dėl ketvirtojo klausimo

98. Ketvirtasis klausimas grindžiamas prielaida, išplaukiančia iš *Bundesgerichtshof* sprendimo *Orange-Book-Standard*, pagal kurį netgi prieš sudarydamas licencinę sutartį patento pažeidėjas turi laikytis įsipareigojimų pagal sutartį, kuri bus sudaryta ateityje. Manau, kad toks reikalavimas neturi būti nustatytas su standartu susieto patento naudojimo atveju, jeigu patento savininkas įsipareigojo suteikti licencijas FRAND sąlygomis. Vis dėlto, kaip matyti iš pateikto atsakymo į pirmąjį klausimą, patento pažeidėjas turi būti objektyviai pasirengęs, ketinantis ir pajėgus sudaryti tokią licencinę sutartį. Šiomis aplinkybėmis su standartu susieto patento savininkas už jau atliktus jo patento naudojimo veiksmus ar tuos, kurie bus atlikti ateityje, gali reikalauti pateikti banko garantiją licenciniams mokesčiams sumokėti arba pervesti užstatą į depozitinę sąskaitą.

3. Dėl penktojo klausimo

99. Pateikdamas šį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar su standartu susieto patento savininkas piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, kai, remdamasis patento pažeidimu, pateikia reikalavimus ir dėl kitų teisių, t. y. teisės į atskaitomybę, gaminių atšaukimo ir žalos atlyginimo.

61 — Kuriuos nustatys teismas arba arbitražas.

62 — Kurį nustatys teismas arba arbitražas.

63 — Patento galiojimo ginčijimas lemia dideles sąnaudas. Todėl manau, kad tik tos įmonės, kurios taiko patento techninę teoriją, yra suinteresuotos ginčyti jo galiojimą, kad, be kita ko, neturėtų mokėti licencinio mokesčio. Jeigu taikančios standartą ir todėl naudojančios su standartu susietą patentą įmonės neturėtų teisės ginčyti jo galiojimo, joms kiltų grėsmė ne tik nepagrįstai mokėti licencinį mokestį, bet, kaip savo sprendime pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „gali būti neįmanoma kontroliuoti su standartu susietų patentų galiojimą (t. y. patentų, kuriuos visi nagrinėjamos rinkos subjektai priversti naudoti)“.

64 — Pagal analogiją žr. Sprendimą *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland / Komisija* (C-385/07 P, EU:C:2009:456, 141–147 punktus).

100. Kadangi viena iš Direktyvos 2004/48 10 straipsnyje numatytų atkuriamųjų priemonių [65] gali būti su standartu susieto patento pažeidėjo prekių ir paslaugų pašalinimas iš rinkos, kurioje taikomas standartas, šios išvados 77–89 ir 93–96 punktuose pateikti argumentai, susiję su ieškiniu dėl veiksmų nutraukimo, *mutatis mutandis* taikytini šios direktyvos 10 straipsnyje nustatytoms atkuriamosioms priemonėms.

101. Tačiau nematau jokios kliūties, remiantis SESV 102 straipsniu, teisme reikalauti pateikti buhalterinės apskaitos duomenis, siekiant patikrinti su standartu susieto patento techninės teorijos naudojimą, kad už šio patento naudojimą būtų sumokėtas licencinis mokestis FRAND sąlygomis. Nacionalinis teismas turės užtikrinti, kad ši priemonė būtų pagrįsta ir proporcinga.

102. Galiausiai manau, kad reikalavimas atlyginti žalą už atliktus naudojimo veiksmus, kuriais pažeidžiamas su standartu susietas patentas, nekelia jokių problemų, kiek tai susiję su SESV 102 straipsnio taikymu. Kadangi tokiu prašymu tik siekiama, kad su standartu susieto patento savininkui būtų atlyginta žala už ankstesnius jo patento pažeidimus, toks prašymas, kaip pažymėjo Komisija, nelemia „nei standartą atitinkančių gaminių pašalinimo iš rinkos, nei to, kad galimas licenciatas sutiks su nepalankiomis su standartu susieto patento tolesnio naudojimo licencijos sąlygomis“.

VI – **Išvada**

103. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Landgericht Düsseldorf* pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Su standartu susieto patento savininko, kuris standartizacijos organizacijai įsipareigojo suteikti licencijas tretiesiems asmenims FRAND sąlygomis (*Fair, Reasonable and Non-Discriminatory terms*), t. y. sąžiningomis, teisingomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis, patento pažeidėjo atžvilgiu pateiktas prašymas taikyti atkuriamąsias priemones ar pareikštas ieškinys dėl veiksmų nutraukimo pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo atitinkamai 10 ir 11 straipsnius, dėl kurių su standartu susieto patento pažeidėjo gaminiai ir paslaugos gali būti pašalinti iš rinkos, kurioje taikomas standartas, yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi pagal SESV 102 straipsnį, jeigu įrodyta, kad su standartu susieto patento savininkas nesilaikė įsipareigojimo, nors patento pažeidėjas buvo objektyviai pasirengęs, ketinantis ir pajėgus sudaryti licencinę sutartį.

2. Su standartu susieto patento savininkas laikosi įsipareigojimo ir nepiktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, jeigu prieš pateikdamas prašymą taikyti atkuriamąsias priemones ar prieš pareikšdamas ieškinį dėl veiksmų nutraukimo patento pažeidėją raštu įspėja apie pažeidimą, jeigu neįrodyta, kad tariamas patento pažeidėjas apie tai gerai žinojo, ir pateikia aptariamo pažeidimo motyvų, nurodo atitinkamą su standartu susietą patentą ir kaip patento pažeidėjas jį pažeidė. Bet kuriuo atveju su standartu susieto patento savininkas tariamam patento pažeidėjui turi pateikti rašytinį licencijos suteikimo FRAND sąlygomis pasiūlymą su visomis sąlygomis, kurios įprastai nurodomos licencijoje atitinkamos veiklos srityje, visų pirma tikslų licencinio mokesčio dydį ir jo apskaičiavimo būdą.

3. Patento pažeidėjas turi rūpestingai ir rimtai reaguoti į šį pasiūlymą. Jeigu su standartu susieto patento savininko pasiūlymo nepriima, jis pastarajam kuo greičiau raštu turi pateikti tinkamą savo pasiūlymą, susijusį su sąlygomis, su kuriomis nesutinka. Prašymo taikyti atkuriamąsias

65 — Kaip viena iš šių priemonių nurodytas prekių atšaukimas iš prekybos kanalų.

priemones pateikimas ar ieškinio dėl veiksmų nutraukimo pareiškimas nėra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, jeigu patento pažeidėjo elgesys tik taktinis ir (arba) vilkinantis ir (arba) nerimtas.

4. Kai derybos nepradėtos ar nepavyksta susitarti, tariamo patento pažeidėjo elgesys neturi būti laikomas vilkinančiu ar nerimtu, jeigu jis prašo, kad FRAND sąlygas nustatytų teismas arba arbitražas. Tokiu atveju su standartu susieto patento savininkas gali teisėtai reikalauti, kad patento pažeidėjas pateiktų banko garantiją licenciniams mokesčiams sumokėti arba į teismo ar arbitražo teismo depozitinę sąskaitą pervestų užstatą už jo patento naudojimą praeityje ar ateityje.

5. Patento pažeidėjo elgesys nelaikytinas vilkinančiu ar nerimtu ir tada, kai per derybas dėl licencijos suteikimo FRAND sąlygomis patento pažeidėjas pasilieka teisę po tokios licencinės sutarties sudarymo teisme ar arbitraže ginčyti šio patento galiojimą, patento techninės teorijos naudojimą ir tai, kad patentas susietas su atitinkamu standartu.

6. Su standartu susieto patento savininko pareikštas reikalavimas pateikti buhalterinės apskaitos duomenis nėra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi. Nacionalinis teismas turi užtikrinti, kad ši priemonė būtų pagrįsta ir proporcinga.

7. Su standartu susieto patento savininko pareikštas reikalavimas atlyginti žalą už jau atliktus naudojimo veiksmus, kuriuo siekiama, kad būtų atlyginta žala tik už ankstesnius jo patento pažeidimus, nėra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi.